

A szentáldozás lehetőségeiről napjainkban

Kétezer éve nem volt még példa arra, hogy világszerte a keresztények csaknem hónapokon át elmulasztották a közös istentiszteletet, jelentette ki egy júniusi papszentelésen *Orosz Atanáz* miskolci megyéspüspök. Kétségtelen, hogy a katolikus Egyház kétezer éven át a legvéresebb üldözések (Nérótól Sztálinig) és borzasztó járványok (pestis, kolera) közepette is ragaszkodott a szent liturgia végzéséhez, az Oltáriszentség imádatához, az ajakra áldoztatáshoz, és vértanúk seregével vallotta meg a hit és a lélek elsőbbségét, az örök élet mindennél előbbrevaló értékét. Ezzel szemben napjainkban az evilági jólét és a testi egészség megóvását hangsúlyozva, és az Élet Urának Szent Testét potenciális vírushordozónak elismerve, a Covid-19 ürügyén a katolikus Egyház szinte az egész földön bezárta kapuit, mintha a vallás nem volna legfőbb kötelesség és mindennél fontosabb, feltétlen létszükséglet.

Mindeközben drasztikus intézkedések változtatták meg a latin szentség-kiszolgáltatási gyakorlatot is. A vírusra hivatkozva a katolikus Egyház latin rítusú püspökei – az egyetemes egyházi jogon felül – futótűzszerűen tették kötelezővé a kézbe áldoztatást, és tiltották meg, hogy a hívő térdelve és nyelvre fogadja a Legméltóságosabb Oltáriszentséget. Az egyházi járványügyi intézkedések nyári enyhítése jellemzően nem vonta magával, hogy a híveket újra a térdelve-nyelvre áldozásra buzdítsák, ami a szentáldozás rendes és legméltóbb módja. A kézbe áldoztatás szentszéki akarattal történő, hirtelen és általános érvényű kötelezővé tétele az Úr Jézus valóságos szentségi jelenlétébe vetett hitre példátlan csapást mért az Egyházban, amelynek a tragikus következményei beláthatatlanok.

Kézbeáldoztatás mindenáron

A kézbeáldoztatás kötelezővé tétele annak ellenére történt, hogy annak modernkori gyakorlata sérti az Oltáriszentséget megillető – Isten imádatának törvényéből adódó – köteles hódolatot, és a szanaszét hulló – valóságos jelenlétet hordozó – részecskék elhanyagolásával szentségtörést valósít meg. A kézbeáldoztatás modernkori gyakorlata rombolja a hitet és az áhítatot: a leborulás hiánya, a Szent Test elnagyolt kezelése az imádat parancsát és a valóságos jelenlétet tagadó, protestáns hozzáállást alakít ki a hívekben.

A kézbeáldoztatás kötelező lett annak ellenére, hogy a COVID-19 vírus cseppfertőzéssel terjed, leginkább a kezek közvetítésével. A szennyezett kezek által való átvitel nagyobb veszélyt jelent, mint a szabályosan történő térdelve-nyelvre áldoztatás. Mindezt számos szakértő megerősíti, így például az Olasz Katolikus Orvosi Társaság elnökének a véleménye is. *Filippo Maria Boscia* professzor 2020 májusában kijelentette, hogy „*nyelvre áldoztatni biztonságosabb, mint kézbe*”.

Tény, hogy amikor a hívek térdelve fogadják az Oltáriszentséget, akkor a cseppfertőzésnek is kisebb a valószínűsége, mivel a pap arca nem egy szinten van az áldozó arcával. A térdelve áldozás – különösen ha az áldoztatórácsnál történik – lényegesen kifinomultabb és nyugodtabb mozgássort tesz lehetővé, aminek eredményeként az áldoztató pap gyakorlatilag soha nem ér hozzá az áldozó nyelvéhez.

Mit tehetnek a hívek?

A katolikus hívek rendes körülmények között mindenben engedelmesen követik a pap utasításait. A katolikus pap az Oltáriszentségnek járó köteles hódolat és a méltó szentáldozás elsődleges felelőse, aki mindenben hűen követi a szent Egyház hitét, tanítását és fegyelmi rendjét. A probléma abból adódik, ha a pap az Oltáriszentségnek kijáró köteles hódolatnak nem megfelelő, vagy azzal ellentétes utasítást ad. Mivel az isteni törvény (*latria, imádás*) és a dogmatikus hit (*realpraesentia, valóságos jelenlét*) mindig előbbre való (ApCsel 5,29; Gal 1,9), amit semmiféle emberi parancs fölül nem írhat, a katolikus hívőnek bátran és erősen ki kell tartania az igazságban, bármilyen áldozatot is kíván.

Hagyományos rítusú szentmise. A járványhelyzet több szempontból is rámutat a hagyományos latin rítus (*vetus ordo; usus antiquior*; kánonjogi terminusban „*forma extraordinaria*”) jelentőségére. Bajunk legfőbb forrása a hitetlenség, az elpártolás, és minden más bűn. A katolikus hithez való teljes visszatérés és a modernista, protestantizáló törekvéseknek való ellenállás legfőbb fegyvere a szent hitnek maradéktalanul megfelelő, apostoli eredetű liturgia, amelyben az *engesztelő áldozat* szentségi valósága a legteljesebben árad ki reánk.

Mellékesen az *usus antiquior* a modern járványügyi felfogásoknak is jobban megfelel, mint a modern mise. Egyrészt a régi formában eleve előírás, hogy a pap közvetlenül a mise kezdete előtt kezét mos a sekrestyében. Továbbá a szent edényeket csak a pap (illetve korlátozottan a *szubdiakónus* és a *diakónus*) kezelheti. A régi formában a hívek között kézfogás nincsen, szentimentális körbeállások, kéz a kézben mondott imák elképzelhetetlenek. Nem utolsó sorban pedig a pap az átváltoztatás után a hüvelykujját és a mutatóujját – miután rituálisan a szentmisében is megmosta őket vízzel – egészen az áldozás végéig egymáshoz tartja, hogy az Oltáriszentségen kívül semmihez ne érjen hozzá. Régi rítusban nem létezik a kézbeáldoztatás engedménye (*indultum*).

A hagyományos forma szerint bemutatott szentmisék megtalálása nem mindig könnyű feladatot. A hagyományos szentmiséknek jellemzően csak egy része van nyilvánosan meghirdetve, sok pap titokban kénytelen régi rítust végezni Magyarországon is. Azonban minden imádságos kutatást és fáradozást megér, ha egyszer rátalálunk.

Térdelve-nyelvre áldozás kísérlete. Az egyházmegyék között világszerte nagy különbségek mutatkoznak, az áldoztatási gyakorlat a 2020 tavaszi járványügyi veszélyhelyzetet követően a megszokottnál is zavarosabbá vált. Mivel a térdelve-nyelvre áldozásra való újult erővel való buzdítás nem meglepő módon elmaradt, és jellemzően nem hangzott el az egyértelmű és tiszta katolikus tanítás, részletes utasítás a szentáldozásról, jelenleg szinte minden elképzelhető felfogással és gyakorlattal találkozhatunk. Majdnem az összes egyházmegyében továbbra is érvényben maradt a kötelező kézbeáldoztatás; másutt ezt ugyan feloldották, de a plébánosok egy része önkényesen kitart a gyakorlat mellett; megint máshol a hívek közömbössége az oka annak, hogy uralkodó forma maradt a Legszentebb kézbeadása.

Jelenleg Magyarországon is annyira mozaikossá vált a papság gyakorlata, hogy teljes nyugalommal már végképp nem lehet római katolikus templomba menni. Minden további nélkül lehetséges, hogy az adott helyen csak kézbeáldoztatást végez a pap.

A térdelve-nyelvre áldozást megelőzően a számunkra ismeretlen papról templomról érdemes előzőleg érdeklődni. Ennek egyik módja a tudakozódás a helyi aktuális gyakorlatról, hogy ne érjen minket meglepetés. Továbbá jó jel, ha a templomban a szentélykapu régi helyén kitett térdeplőt látunk. Egy számunkra ismeretlen helyen az áldoztatás megkezdésekor kicsit várakozhatunk, hogy meglássuk, a pap áldoztat-e ajakra. Végző esetben pedig hitvalló módon próbát tehetünk: áldoztatáskor szépen kimegyünk, méltó módon térdet hajtunk, majd letérdelünk a szentáldozáshoz, és megnyitjuk ajkunkat.

A térdelve-nyelvre áldozás kísérletével ma azt kockáztatjuk, hogy a pap megtagadja tőlünk a szentáldozást, és akár nyilvános fegyelmezésbe kezd. Ha erre lélekben nem vagyunk felkészülve, és nem tudjuk türelemmel elviselni a szentáldozás megtagadását és a megaláztatást, illetve nincs lehetőségünk még egy másik szentmisére elmenni a szentáldozás miatt, akkor jobb, ha nem bocsátkozunk ilyen helyzetekbe, és nem megyünk többé ismeretlen paphoz, ismeretlen misére. Tanácsos, ha csak akkor próbálkozunk, ha van értelme.

Beszélgetés a pappal. Négy szemközt, tisztelettel és alázattal lehet beszélni a pappal, kérve a térdelve és nyelvre áldozás lehetőségét. Ha a lelkipásztor lehetőséget ad a megnyilatkozásra,

akkor el lehet mondani a dogmatikus, liturgikus, lelkipásztori, egyházi érveket, tényeket. Azonban amilyen kézenfekvő megoldásnak tűnik a beszélgetés, sajnos annyira ritkán vezet jó eredményhez. A térdelve-nyelvre áldozás szükségességéről, kívánatosságáról és jogos igényéről szóló társalgásra a legtöbb hívő (és néha az illető lelkipásztor) nincsen kellően felkészülve. Az alázat és a türelem mindkét fél részéről szükséges, ami nem mindig van jelen kölcsönösen. A laikus könnyen véthet tiszteletlenséggel, a klerikus pedig türelmetlenné és haragossá válhat. Előfordul az is, hogy az adott klerikus nem téves meggyőződésből, hanem félelemből (előjáró, rosszakarók, média stb.) ragaszkodik valamilyen hibás gyakorlathoz. Akármi is az ok, amiért a pap esetleg megtagadja tőlünk a térdelve-nyelvre áldozást, kénytelenek vagyunk tudomásul venni. Az értelmetlen vitát jobb, ha elkerüljük, a pap továbbképzése vagy helyreigazítása – hiába lehet igazunk – nem a mi feladatunk; helyesebb és célravezetőbb, ha megpróbálunk más papot keresni, aki megérti kérésünket.

Szentáldozás szentmise után. Előfordulhat, hogy a szentmisét bemutató pap térdelve-nyelvre nem áldoztat meg bennünket az egyházközösség szeme láttára, de esetleg hajlandó megáldoztatni a szentmisét követően, vagy kapuzárás után, amikor más hívek nem látják. Mivel sok pap a feljelentéstől való félelmében merev a kézbeáldoztatással kapcsolatban, ezért alkalmasint ezt a lehetőséget is érdemes lehet felvetni.

A nyilvános istentiszteletek megszüntetése idején sokaknak jelentett megoldást, hogy a betegellátást végző rendkívüli kiszolgáltatók (áldoztatási engedéllyel rendelkező laikusok, lektorok, akolitusok) nyújtották a Legméltóságosabb Oltáriszentséget. Ezekben az esetekben általában semmi akadálya nem volt a térdelve és nyelvre áldozásnak. A szentmisén való részvétel nem pótolható, ezért azon vegyünk részt akkor is, ha ott csak kötelező kézbeáldoztatás van.

Kórházkápolnák látogatása. A betegellátást végző kórházlelkészek körében az ajakra áldoztatás ma is szükséges és sok beteg esetében elkerülhetetlen gyakorlat. A minden áron való kézbeáldoztatáshoz a kórházlelkészek között csak kevesen ragaszkodnak (bár példát erre is ismerek). Éppen ezért érdemes utána nézni, hogy a lakóhelyünkön található kórházakban és más gyógyintézményekben található-e kápolna, ott mondanak-e szentmisét. Jó eséllyel a kórházlelkésznél még lesz lehetőségünk térdelve-nyelvre fogadni a Legméltóságosabb Oltáriszentséget.

Görög katolikus szent liturgia. A katolikus Egyházban a szentáldozás a latin rítusban a kézbeáldoztatás engedményének az elterjedésével és modernkori – még az eredeti engedmények kereteitől is eltérő – gyakorlataival erősen protestantizálódott. A kézbeáldoztatás indultuma görög katolikus rítusban nem létezik. A görög rítusú püspökök a járványra hivatkozva sem hoztak olyan rendelkezést, ami a Legszentebb iránti köteles hódolatot, annak védelmét, valamint az áhítatot nehezítené, akadályozná vagy sértené. Ott, ahol van görög lelkipásztorkodás, a latin szertartású hívek számára kiváló menekülőút lehet a görög rítus. A görög katolikus szent liturgia és a hagyományos latin szentmise nagyban hasonlítanak egymáshoz, hiszen mindkettő apostoli eredetű. Az imádat, az áhítat, a szent misztérium hatja át mindkét rítust, és – szemben a *novus ordo* gyakorlataival – a szentáldozáshoz járulás is mindkét esetben a legnagyobb gonddal védi a Legszentebbet. Ha a latin papok megtagadják tőlünk a térdelve-nyelvre áldozást ott, ahol van görög egyházközösség is, nyugodt szívvel vegyünk részt a görög katolikus szent liturgián. A görög papnak követnie kell a hagyományos rubrikákat, ezért egészen biztosan nem fog hanyagul bánni a Szentséggel, nem fogunk ezért vagy azért megbotránkozni; biztosan nem fog kézbe áldoztatni; térdelve, ajakra fogadhatjuk a Szentséget anélkül, hogy ezért a pap kinézne, megszólna vagy megszegyenítene; és ráadásul két szín alatt vehetjük magunkhoz az Oltáriszentséget.

Áldozatókendő használata. Athanasius Schneider püspök ajánlja az egyházatyák idejéből (Alresi Szent Cezárius, Szent Cyprián) származó szokás felelevenítését, mi szerint az Oltáriszentséget a pap a térdelő hívő tiszta tenyerét borító kendőre helyezi, ahonnan az áldozó ajkával veszi fel a partikulát. A módszer értelme, hogy megakadályozza, hogy a laikus pusztá kezével érintse az Oltáriszentséget, továbbá a kendő megóvja a Szent Test morzsáit, és a szennyes kéz sem kerülhet így a száj közelébe. Áldozatókendőt azokban az esetekben használhatunk, amikor a pap kizárólag kézbe hajlandó csak áldoztatni. A kendőnek először is anyagában-méretében megfelelőnek kell lennie (ajánlott hímzetlen fehér lenvászon használata, kb. 20x20 cm méret, korporálé-szerű hajtásmód és burzában tartás), használata nagy figyelmet igényel, és a kendőt a korporáléhoz hasonló tisztelettel kell kezelni (előzetes áztatása kizárólag tiszta vízzel, a víz alkalmi „szakrariumba”, például a Szűzanya rózsáira önthető). Számolnunk kell azzal, hogy sok pap számára szokatlan és elutasítást válthat ki. A legtöbb esetben azonban higiénias eszköznek tekintik. S mivel sajnos gyakran jobban féltik a testi egészséget, mint a Legszentebbet, ilyen megfontolásból, a hívő egészségére tekintettel általában gond nélkül engedik használni.

Lelkiáldozás. Aquinói Szent Tamás meghatározásában a lelki áldozás „*buzgó vágyakozás Jézus vételére az Oltáriszentségben, és az Ő szeretetteljes átölelése úgy, mintha már vételeztük is volna Őt*”. A lelkiáldozás (*communio spiritualis*) Tamás szerint vágyáldozás (*habere sacramentum in voto*), ami csak másodlagos a szentségi áldozáshoz képest, mert az Eukarisztia tényleges vételéből fakadó kegyelmi hatás nagyobb, mint az, ami a vágyáldozásból fakad. A lelki áldozás a tényleges szentáldozást nem válthatja ki. *Csak lelki áldozást* az végezhet, akit külső körülmények akadályoznak abban, hogy tényleges szentáldozást végezzen.

Ugyanakkor az, aki ténylegesen (szentségi módon) nem tud áldozni, de áhítattal vágyik az Oltáriszentségre, részesülhet az Eukarisztia isteni malasztjában, beleértve a Krisztussal való mélyebb egyesülést, a múltban elkövetett bűnök okozta sebek gyógyulását, a jövőbeni (bocsánatos és halálos) bűnök elleni védelmet, a bocsánatos bűnök megbocsátását, Krisztus misztikus testének tagjaival való szorosabb egységet, valamint a szeretet növekedését is, amely leginkább a szükséglet szenvedők iránti gondoskodásban (az irgalmasság cselekedeteiben) nyilvánul meg.

A lelki áldozás a hatásaiban a személyes felkészültségnek megfelelően (*ex opere operantis*) közli az Úr Krisztussal való találkozásnak azokat az a malasztját, amiket a tényleges áldozás közvetlenül és biztosan (*ex opere operato*) közöl. A halálos bűn állapota kizárja, hogy a lelki áldozásban megtörténjen az egyesülés (*communio*) Krisztussal. A lelki áldozás ilyenkor megszentelő isteni malasztot nem közvetíthet.

Ha kénytelenek vagyunk olyan szentmisén részt venni, ahol csak kézbe áldoztatnak, ami a lelkiismeretünknek ellentmond, és nem találunk semmiféle más megoldást, akkor is feltétlenül vegyünk részt a szentmisén, és dönthetünk a lelki áldozás mellett. *A szentmisén való részvétel akkor is szükséges, érvényes, tartalmas és gyümölcsöző, ha nem járulhatunk szentáldozáshoz.*

Lelki áldozás végzéséhez különösen alkalmas a *Liguori Szent Alfonz* nyomán az Egyház által ajánlott előkészítő ima, vagy más hasonló imádság.

Lelki áldozás napjában többször is végezhető, akkor is, ha valaki képtelen szentáldozáshoz jutni, illetve ha ténylegesen magához vehette az Oltáriszentséget. A lelki élet mesterei a gyakori lelki áldozást minden hívőnek ajánlják.

A Hit mindenek felett

A katolikus hívőben megfogalmazódhat az az érzés, mintha az igazi veszélyt nem is a vírus okozná, hanem a *hitehagyás*. A Covid-19 ürügyén mintha aránytalan és indokolatlan volna a szentmise nyilvános ünneplésének a világméretű betiltása és a kézbeáldoztatás drasztikus elterjesztése. Mintha létezhetne egyáltalán bármi olyan indok és körülmény, ami a szentmiseáldozattól, a szentségektől, és legfőképpen az Oltáriszentségben valóságosan jelenlevő Jézus Krisztustól elválaszthatna bennünket (Róm 8,35–39). Mintha elképzelhető volna bármilyen magyarázat, ami a Szentségi Jézusnak járó imádatot és valóságos jelenlétbe vetett hitet relativizálhatja, kisebbítheti, vagy egyenesen tagadhatja.

A Sátán mindenesetre biztosan dörzsöli a tenyerét, hogy elérte, amit kétezer éve egyszer sem sikerült neki, még a protestáns eretnekségek által sem, hogy az Egyház püspökei saját maguk parancsolják meg a kézbe áldoztatást, és hogy a hívek szerte a világegyházban a nagybőjt és húsvét szent liturgiája nélkül maradjanak. A baljós jelek alapján félok, hogy a kézbeáldoztatás parancsa már soha nem lesz visszavonva, és az ördög az adventet és a karácsonyt is elveszi. Apokaliptikus időket élünk, hitünk nagy próbatétele ez. A Történelem Ura, az Egyház Feje, Jézus Krisztus megengedi, hogy mindez megtörténjen. A színvallás ideje van. *Athanasius Schneider* püspök atya ezért int bennünket a Szentírás szavával: „*Légy hű mindhalálig, és neked adom az élet koronáját*”. (Jel 2,10).

Fülep Dániel, teológus
(TCS XXV/5.)